

Innhold

Forord	V
---------------------	---

Oversikt

1. Straffelovkomisjonens arbeid	1
2. Departementets videre arbeid	2
3.1 Lovgiversignal om fremtidig straffnivå	3
3.2 Lov 25. juni 2010 nr. 46	4
3.3 Et rettskildespørsmål	6
4.1 Endringer i lovens oppbygning	7
4.2 Viktige materielle endringer	8
4.3 Reduksjon av antallet øvre strafferammer	9
5.1 Skadefølgeprinsippet	10
5.2 Skadefølgeprinsippet er ikke alltid avgjørende	13

Kapittel 1 Straffelovgivningens virkeområde

§ 1. Virkeområde for de alminnelige bestemmelsene

1. Straffelovens alminnelige del gjelder også for særlovgivningen	14
2. «Straffbare handlinger»	14
3.1 Unntak bestemt i lov	14
3.2 Unntak fastsatt «i medhold av lov»	15
4. Unntak som følger av «tolking»	16
5. Særlig om den militære straffelov	16

§ 2. Folkerettslige begrensninger

1. Innledning	16
2. FNs havrettskonvensjon	17
3.1 Paragraf 2 er en generell bestemmelse om sektormonisme	17
3.2 Forholdet mellom norsk rett og folkeretten – generelt	18
4.1 Forholdet til EMK artikkel 10 og 8	20
4.2 Forholdet til EMK artikkel 6 nr. 1 – «reasonable time»	25
4.3 Forholdet til EMK artikkel 6 nr. 2 – uskyldspresumsjonen	26
4.4 Forholdet til EMK artikkel 7 – tilbakevirkning	27
4.5 Kompensasjon ved brudd på EMK	29
4.6 Forholdet til EMK – prosessuelle bestemmelser	29
5. «Straffelovgivningen»	29
6. Folkeretten kan bare begrunne innskrenkninger	30

§ 3. Straffelovgivningens virkeområde i tid

1. Handlingstidspunktet er som utgangspunkt avgjørende	30
2. Bare endringer til skade omfattes av begrensningene i § 3	31
3.1 «Straffelovgivningen»	31
3.2 Prosessuelle bestemmelser	32
3.3 Bestemmelser om straffens fullbyrding	33
3.4 Domstolsskapt rett	33
3.5 Sivilettslige krav	34
3.6 Reaksjoner som ikke er straff	34
3.7 Påtalereglene	34
3.8 Blankettstraffebud mv.	34
4. Situasjonen ved bruk av rettsmidler	36
5. Unntak ved særskilt lov	36
6. Særlig om kapittel 16	37
7. Når anses handlingen begått	38
8.1 Handlingen er begått dels før, dels etter en lovendring	38
8.2 Konkurrence	38
8.3 Unnlatelser	38
9. Påtalereglene	39
10. Foreldelsesreglene	39
11. Gjenåpning	39

§ 4. Straffelovgivningens anvendelse på handlinger i Norge og på norsk jurisdiksjonsområde mv.

1. Generelt	43
2. Ulike prinsipper for avgrensningen av jurisdiksjon	43
3. Handlinger som kan pådømmes i flere land	45
4. Territorialprinsippet – generelt	45
5. Innskrenkninger i territorialprinsippet	46
6. Havområdene – generelt	47
7.1 Den tidligere tollsonen	47
7.2 Norges økonomiske sone mv.	47
8. Straffelovens anvendelse på kontinentalsokkelen	47
9. Anvendelsen på norske skip, luftfartøy mv.	51

§ 5. Straffelovgivningens anvendelse på handlinger i utlandet

1. Generelt	55
2.1 Paragraf 5 gjelder over alt utenfor virkeområdet for § 4	55
2.2 Paragraf 5 omfatter også særlovgivningen	56
3.1 Norsk statsborger og person med bosted i Norge	56
3.2 Foretak som er registrert i Norge	57
4.1 Forutsetningen for norsk strafferettslig ansvar – generelt	57
4.2 Straffansvar basert på dobbel straffbarhet	57
4.3 Straffansvar for konkrete lovbrudd	58
4.4 Straffansvar basert på det kvalifiserte realprinsippet	61
4.5 Handlinger foretatt utenfor området til noen stats høyhetsrett	61

5. Personer eller foretak som senere får sterkere tilknytning til Norge eller Norden	61
6. Handlinger foretatt av personer som ikke omfattes av første eller andre ledd	63
7. Anvendelsen av kapittel 16 på handlinger i utlandet	64
8. Handlinger som er rettet mot norsk statsborger eller person med bosted i Norge	65
9. Straffutmålingen	65
10. Prosessuelle spørsmål i disse sakene	66
§ 6. Særlig folkerettslig grunnlag til å strafforfølge	
1. Generelt	67
2. Nærmere om bestemmelsens betydning	67
3. Forfølgning med hjemmel i § 6 krever «allmenne hensyn»	68
§ 7. Handling som anses foretatt flere steder	
1. Generelt	68
2. Særlig om medvirkerens ansvar	70
3. Forsøkshandlinger	70
4. Handlingen er begått på vegne av et foretak	70
§ 8. Adgangen til å strafforfølge forhold som er pådømt i utlandet	
1. Paragraf 8 er en bestemmelse om negativ rettskraft	71
2. Europarådets konvensjon av 15. mai 1972 om overføring av straffesaker	72
3. Europarådets konvensjon av 21. mars 1983 om overføring av domfelte	72
4. «Internasjonal avtale innenfor Schengensamarbeidet»	73
5. De nærmere forutsetninger for negativ rettskraft	73
6. Unntak fra negativ rettskraft – Europarådets konvensjoner	74
7. Unntak fra negativ rettskraft – Schengensamarbeidet	75
Kapittel 2 Legaldefinisjoner mv.	
§ 9. De nærmeste	
1. Generelt	76
2. Ektefellen	77
3. Slektninger og deres ektefeller	77
4. «Ektefellens slektninger i direkte linje»	77
5. «Stesøsken»	77
6. Fosterforhold	77
7. «Forlovede»	78
8.1 Fraskilte	79
8.2 Svogerskapet opphører ved skilsmisse og oppløsning	79
8.3 Forlovelse som er hevet	79
9. Svogerskap etter ektefellens død	79
10. Registrert partnerskap	79
11. Samboerforhold	80

§ 10. Offentlig sted og offentlig handling	
1. Generelt om «offentlig sted»	81
2. Et sted der «allmennheten ferdes»	81
3. Generelt om «offentlig handling»	82
4. Handlingen er foretatt «i nærvær av et større antall personer	82
5. Handlinger som «lett kunne iakttas og er iaktatt fra et offentlig sted»	82
6. «Ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer»	82
§ 11. Betydelig skade på kropp og helse	
1. Generelt	83
2. Tap eller vesentlig svekkelse av en «sans, et viktig organ eller en viktig kroppsdel»	84
3. «Vesentlig vansirethet»	85
4. «Livsfarlig eller langvarig sykdom»	85
5. «Alvorlig psykisk skade»	85
6. Fornærmede påføres «seksuelt overførbart sykdom»	86
7. Fornærmede blir ufør	86
8. Et foster dør eller skades	86
§ 12. Gjenstand	
1. Generelt	86
2. Både løsøre og fast eiendom omfattes	87
3. Opplysninger i en datamaskin	87
4. Annen energi enn elektrisitet	87
5. Kraft som finnes fritt i naturen	88
§ 13. Beregning av lovbestemte frister	
1. Bestemmelsens bakgrunn	88
2. «Lovbestemte frister»	88
Kapittel 3 Grunnvilkår for straffansvar	
Generelt	89
§ 14. Krav om lovhjemmel	
1. Generelt om lovprinsippet	90
2. Lovskravet i GrL § 96	91
3. Lovprinsippet hindrer ikke utvidende tolking til gunst	92
4. Høyesteretts tidlige praksis	93
5.1 Høyesteretts praksis i senere år	94
5.2 Særlig om skjønsmessige kriterier	97
5.3 Samspill mellom lovens ordlyd, rettspraksis og lovens forarbeider	98
6. Lovskravet i EMK artikkel 7	99

§ 15. Medvirkning

1. Generelt	101
2. Lovgrunnen.	103
3.1 Anvendelsesområdet – generelt	104
3.2 Etterfølgende bistand omfattes ikke	104
3.3 Fysisk og psykisk medvirkning	105
3.4 Nærmere om utformingen av bestemmelsen	106
3.5 Årsakssammenheng	106
3.6.1 Psykisk medvirkning krever som utgangspunkt positiv tilskyndelse	109
3.6.2 Styrking av gjerningspersonens opptreden ved faktisk handling	110
3.6.3 Etterfølgende opptreden omfattes ikke	112
3.7.1 Passivitet omfattes som utgangspunkt ikke	112
3.7.2 Tilknytning til fornærmede kan begrunne medvirkningsansvar.	116
3.7.3 Gjerningsperson og eventuell medvirker bor sammen.	116
3.8 Rettsstridsbegrensningen	118
3.9 Medvirkningen må omfattes av medvirkerens skyld	118
4.1 Isolert vurdering av den enkelte deltakers ansvar.	119
4.2 Særlig om tilbaketreden fra forsøk	121
4.3 Straffen utmåles individuelt for den enkelte deltaker.	122
5.1 Skyld- og straffespørsmål	123
5.2 Tiltalebeslutningen	123

§ 16. Forsøk

1. Generelt	124
2.1 Avgrensning mot fullbyrdet overtredelse	124
2.2 Unntaksvis forsøksstraff selv om gjerningsinnholdet er oppfylt	125
2.3 Tilfeller hvor en forsøkshandling utgjør et fullbyrdet lovbrudd.	126
3.1 Grensen for forberedende handling – fullbyrdesforsett	126
3.2 Det må være foretatt en handling som «leder direkte mot utføringen»	128
3.3 Lovbruddet fullbyrdes på et tidligere stadium enn gjerningspersonen forutsatte.	132
3.4 Forberedende handlinger som er særskilt kriminalisert	132
4. Utjenlig forsøk	132
5. Forsøket utgjør samtidig fullbyrdet overtredelse av et annet straffebud	133
6.1 Skyld- og straffespørsmål	133
6.2 Tiltalebeslutningen	133
7. Tilbaketreden fra forsøk – generelt.	134
8. Handlingen må befinne seg på forsøksstadiet	134
9.1 Tilbaketreden fra ufullendt forsøk	135
9.2 Tilbaketreden fra fullendt forsøk	135
10. Tilbaketreden må skje «frivillig»	136
11. Tilbaketreden ved samvirke	138
12. Tilbaketreden hører under skyldspørsmålet	138

§ 17. Nødrett

1. Generelt – inndelingen i straffrihets-, straffritaks-, straffbortfalls- og straffopphørsgrunnene	138
2. Nødrett – generelt.	140
3. Forholdet mellom nødrett og nødverge	140
4. Nødrettshandlingen er lovlig	140
5.1 Nødrett forutsetter «en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte»	141
5.2 «Fare for skade»	141
5.3 Den truede interessen må være «lovlig»	142
5.4 Handlingen må foretas for å «redde»	143
5.5 Nødrett til fordel for tredjemann	143
5.6 Sivil ulydighet.	146
6.1 Også unnlatelser kan omfattes	146
6.2 Skaderisikoen må være «langt større enn skaderisikoen ved handlingen»	146
6.3 Absolutte grenser?	148
7. Overskridelse av nødrett.	149
8. Begge goder tilhører samme person.	149

§18. Nødverge

1. Generelt. Handlingen er lovlig	150
2. Forholdet til straffeloven 1902 § 48.	150
3.1 Forsvarshandlingen må rette seg mot et «ulovlig angrep»	151
3.2.1 Angrepet behøver ikke være straffbart.	151
3.2.2 Angrep fra dyr	151
3.3.1 «Angrep» forutsetter som utgangspunkt en aktiv interessekrenkelse.	152
3.3.2 Forsvar mot fremtidige angrep.	153
3.3.3 Angrepet er avsluttet.	154
3.4.1 Nødvergeretten gjelder som hovedregel uavhengig av arten av det angrepne retts gode.	155
3.4.2 Fremprovoserte angrep.	155
3.4.3 Nødverge til fordel for tredjemann.	156
4.1 Forsvarshandlingen – generelt	156
4.2 Forsvarshandlingen må ikke gå «lenger enn nødvendig»	156
4.3 Det må foretas en helhetsvurdering	156
4.4 Forsvar må være motivet for handlingen	159
4.5 Forsvarshandlingen må ramme angriperen.	159
4.6 Hjelpeplikt overfor angriperen	159
5.1 Anvendelse av § 18 ved pågripelse mv.	159
5.2 Særlig om sivile saker.	161
6. Nødverge overfor offentlig myndighetsutøvelse	161

§ 19. Selvtekt

1. Historisk tilbakeblikk	163
2. Forarbeidene til § 19.	165
3. Tilbakeholdenhet med å akseptere selvtekt som lovlig	165
4.1.1 Selvtekt forutsetter at man hevder en materiell rett	166
4.1.2 Gjerningspersonen er i villfarelse om sin rett	168
4.2.1 Gjerningspersonen må handle for å «gjenopprette en ulovlig endret tilstand».	168
4.2.2 Selvtekt som etablerer en nyordning	169
4.3.1 Lovlig selvtekt forutsetter at «det ville være urimelig å måtte vente på myndighetenes bistand»	170
4.3.2 Ytterligere begrensninger ved maktanvendelse mot person.	172
5. Overskridelse av grensene for selvtekt.	172

§ 20. Tilregnelighet

1. Generelt om tilregnelighet	172
2. Reaksjoner når gjerningspersonen er utilregnelig	174
3. Tilstanden i gjerningsøyeblikket er avgjørende	174
4. Den kriminelle lavalder	175
5.1 Psykose – generelt	177
5.2 Forslaget i NOU 2014: 10	178
5.3 Beviskravet	179
6. Gjerningspersonen er «psykisk utviklingshemmet i høy grad»	181
7.1 Gjerningspersonen har en «sterk bevissthetsforstyrrelse»	182
7.2 Beviskravet	182
8. «Bevissthetsforstyrrelse som er en følge av selvforskyldt rus fritar ikke for straff	182
9. Diskusjon om regelens berettigelse	184

§ 21. Skyldkravet

1. Anvendelsesområdet for straffeloven 1902 § 40	185
2. Drøftelsen av en generell regel om straff for uaktsomhet	185
3. Generell regel om straff for forsett «med mindre annet er bestemt»	187
4. Særlig om tilfeller hvor uaktsomhet er kriminalisert	187
5. Objektivt straffansvar?	188
6. Skyld- og straffespørsmål.	189

§ 22. Forsett

1. Generelt	190
2. Forskjellen mellom en forsetts- og en uaktsomhetsvurdering	190
3.1 Hensiktsforsett	191
3.2 Unntak	192
4. Sannsynlighetsforsett	193
5.1 Dolus eventualis – generelt.	194
5.2 Den positive innvilgelsesteori omfattes	196

5.3 Nærmere om innholdet av den positive innvilgelsesteori	196
5.4 Høyesteretts praksis mht. innholdet av den positive innvilgelsesteori . .	198
5.5 Kumulative vilkår	199
5.6 Straffutmålingen ved dolus eventualis	199
6. Forsett forutsetter ikke at gjerningspersonen er kjent med at handlingen er ulovlig	199
§ 23. Uaktsomhet	
1. Generelt	200
2. Handlingen må være i strid med «kravet til forsvarlig opptreden på et område»	200
3. Nærmere om aktsomhetsvurderingen.	202
4. Grov uaktsomhet – generelt	204
5. Grov uaktsomhet forutsetter at «det er grunnlag for sterk bebreidelse» . . .	204
§ 24. Uforsettlig følge	
1. Forholdet til straffeloven 1902 § 43	205
2. Nærmere om lovforberedelsen	205
3. Culpa levissima er erstattet av et krav om uaktsomhet.	206
4. Nærmere om reguleringen av uforsettlige følger	207
5. Betydningen ved straffutmålingen av følger som det ikke er utvist uaktsomhet overfor.	208
§ 25. Faktisk uvitenhet	
1. Generelt – dekningsprinsippet	208
2. Objektive straffbarhetsvilkår	210
3. Villfarelse med hensyn til en gjenstands verdi	210
4. Straffebud som omfatter uaktsom overtredelse	211
5. Skyldkravet ved selvforskyldt rus – generelt	211
6. Tilfeller hvor skyld ikke kan fingeres.	212
7. Fingering av skyld når gjerningspersonen hadde en «sterk bevissthetsforstyrrelse» i gjerningsøyeblikket	212
§ 26. Rettsuvitenhet	
1. Generelt	213
2. «Villfarelse» er erstattet med «uvitenhet»	213
3. Ansvar er objektivt ved straffbarhetsvillfarelse	213
4.1 Betydningen av om en villfarelse henføres under § 25 eller under § 26	213
4.2 Nærmere om grensedragningen mellom faktisk og rettslig villfarelse – klare tilfeller	214
4.3 Nye tilfeller som omfattes av § 26	215
4.4 Virkemidler for å redusere betydningen av nykriminaliseringen	216
5. Rettsvillfarelsen må være unnskyldelig for å gi grunnlag for frifinnelse . . .	218
6.1 Særlige omstendigheter med hensyn til lovreguleringen	220
6.2 Regelens alder.	221

6.3 Regelen er spesiell	223
6.4 Betydningen av at gjerningspersonen har bygd på utsagn i forarbeidene mv.	224
7.1 Omstendigheter som knytter seg til tiltaltes person	227
7.2 Tiltaltes alder	227
7.3 Tiltaltes utdanning	228
7.4 Tiltaltes stilling	228
7.5 Tiltalte er fremmed på stedet	229
7.6 Omstendigheter ved handlingen	230
8. Helhetsbedømmelse av handlemåten	231
9. Ved unnskyldelig rettsvillfarelse skal tiltalte frifinnes	231
10.1 Prosessuelle spørsmål – generelt	232
10.2 Skyld- og straffespørsmål	232
10.3 Henleggelse	232
10.4 Tilståelsesdom	232

Kapittel 4 Foretaksstraff

§ 27. Straff for foretak

1.1 Straff forutsetter som utgangspunkt skyld	233
1.2 Opptakten til dagens regler om foretaksstraff	233
2. Lovgrunnen for foretaksstraff	234
3. Forholdet til straffeloven 1902 §§ 48 a og 48 b	235
4.1 Straffansvar forutsetter at «et straffebed er overtrådt»	236
4.2 Handlingen må være straffesanksjonert	236
4.3 «Overtrådt»	236
4.4 Etter straffeloven 1902 måtte skyldkravet i straffebedet være oppfylt	237
4.5 Etter § 27 kreves det ikke at det er utvist skyld	238
4.6 Tilregnelighetskravet gjelder ikke	240
5.1 Handlingen må være foretatt «på vegne av» foretaket	240
5.2 Også oppdragstakere kan omfattes	241
5.3 Instruksjonsrett kreves ikke	241
5.4 Avgrensning av ansvaret	242
5.5 Morselskapets ansvar	245
5.6 Eierskifte mv.	245
6. Retten har en fakultativ adgang til å frifinne	249
7.1 Foretak – generelt	250
7.2 «Selskap»	250
7.3 «Samvirkeforetak»	250
7.4 «Forening»	250
7.5 «Sammenslutning»	250
7.6 «Enkeltpersonforetak»	250
7.7 Stiftelser	251
7.8 Boer	251
7.9 Det offentliges ansvar	251
8.1 Bot	252

8.2 Rettighetstap	252
8.3 Inndragning	252
9.1 Foreldelsesfristens lengde	252
9.2 Avbrytelse av foreldelse	252
10.1 Prosessuelle spørsmål – generelt	253
10.2 Kompetent påtalemyndighet	253
10.3 Henleggelse/påtaleunntatelse	253
10.4 Utøvelse av partsrettigheter	253
10.5 Tilståelsesdom	255
10.6 Forklaringsplikt og forklaringsansvar	256
10.7 Forbudet i EMK protokoll 7 artikkel 4 nr. 1 mot dobbeltforfølgning	256
10.8 Skyld- og straffespørsmål	256
10.9 Anke	256
§ 28. Momenter ved avgjørelsen om et foretak skal straffes	
1. Foretaksstraff er fakultativ	257
2. Lovfestingen av foretaksstraff innebærer ikke en generell presumsjon for at det skal anvendes foretaksstraff	258
3. «Straffens preventive virkning»	259
4. Overtredelsens grovhet	261
5. Hvorvidt foretaket «ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen»	263
6. Handlingen er begått «for å fremme foretakets Interesser»	264
7. Har foretaket hatt eller kunne det ha «oppnådd noen fordel ved overtredelsen»	265
8. Foretakets økonomiske evne	266
9. Betydningen av at andre reaksjoner blir ilagt foretaket	267
10. «Om overenskomst med fremmed stat forutsetter bruk av foretakssstraff»	269
11. De lovfestede momentene er ikke uttømmende	269
Kapittel 5 Oversikt over de strafferettslige reaksjonene	
§ 29. Straffene	
1. Begrepet «strafferettslige reaksjoner»	271
2. Reaksjoner som etter straffeloven er straff	271
3. Paragraf 29 gir ikke hjemmel for å ilegge straff	272
4. Ved flere reaksjoner må den totale reaksjonen vektlegges	272
§ 30. Andre strafferettslige reaksjoner	
1. Generelt	273
2. Adgangen til å kombinere reaksjoner som nevnt i § 30 med andre reaksjoner	274

Kapittel 6 Fengselsstraff

§ 31. Fastsetting av fengselsstraff

1. Generelt	275
2. Den generelle minstestrafen er 14 dager	275
3. Særskilte minstestraffer	276
4. Særlig om den betingete delen ved en delvis betinget dom	276
5. Fastsetting av straff over fengsel i 120 dager	276
6. Særlig om etterskuddsdom	277

§ 32. Forening av fengselsstraff med andre straffer

1. Oversikt over hvilke straffer fengsel kan kombineres med	277
2. Adgangen til å kombinere fengsel og bot har ikke prosessuell betydning	277

§ 33. Begrenset bruk av fengselsstraff overfor unge lovbryttere

1. Lav alder som generelt straffutmålingsmoment	278
2.1 Oversikt over reguleringen av straffutmålingen for barn	278
2.2 Diskusjonen om lengstestrafen for barn	279
3. Særlig om fortsatt overtredelse	280
4. For gjerningspersoner under 18 år kan ubetinget fengsel bare idømmes når det er «særlig påkrevd»	280
5. Generelt om den konkrete praktiseringen av § 33 første punktum	282
6.1 Straffutmålingen for barn under 18 år etter tusenårsskiftet – generelt	282
6.2 Utviklingen etter at FNs barnekonvensjon ble tilføyd i menneskerettsloven	283
6.3 Utviklingen fra og med Rt. 2010 s. 1313	289
6.4 Særlig om unge personer som har fylt 18 år	293
7. Prosessuelle særbestemmelser for barn under 18 år	293

§ 34. Fullbyrdingsutsettelse (betinget fengsel)

1. Opprinnelsen til og den historiske utviklingen av reglene om betinget dom	294
2. Lovrevisjonen i 1981	295
3.1 Retten «kan» gi betinget dom	296
3.2.1 Valget mellom ubetinget og betinget dom – generelt	296
3.2.2 Betydningen av siktedes person	297
3.2.3 Betydningen av forhold som har inntrådt etter den straffbare handlingen	302
3.2.4 Momenter som ikke har direkte tilknytning til den straffbare handlingen	314
3.2.5 Særlig om promillekjøring	316
3.2.6 Begrenset bruk av varetekt når betinget dom er aktuelt	316
4. Forskjell på straffens lengde når straffen gjøres betinget?	316
5. Som hovedregel kan bare fengsel gjøres betinget	317
6.1 Delvis betinget dom – generelt	317
6.2 Nærmere om anvendelsen av delvis betinget dom	317

6.3 Den generelle minstestrafen på 14 dager gjelder ikke for den betingete del	318
6.4 Fellesstraff utmåles før oppdelingen	318
6.5 Forholdet til varetektsfradraget.	319
7. Kombinasjon med ubetinget bot.	319
8. Prøvetid.	319
9. Fastsettelse av vilkår.	321
10. Opplysning til den domfelte om dommens betydning	322
§ 35. Særvilkår om erstatning og oppreisning	
1. Generelt om fastsettelse av vilkår.	323
2. Erstatningsvilkår.	323
3. Vilkår om oppreisning	325
4. Nærmere om fastleggingen av betalingsplikten	325
5. Ankeinstansens kompetanse til å fastsette betalingsvilkår	326
6. Betalingsvilkår gir ikke sivilrettslig tvangsgrunnlag	326
§ 36. Særvilkår om meldeplikt	
1. Den tidlige tilsynsordningen	326
2. Nærmere om opphevelsen av tilsynsordningen	328
3. Innholdet av meldeplikten	329
4. Kan «tilsyn» fastsettes med hjemmel i § 37 bokstav k?	330
§ 37. Andre særvilkår	
1. Generelt	331
2. Vilkår om «bosted, oppholdssted, arbeid eller opplæring»	331
3. Vilkår om å «unngå kontakt med bestemte personer»	331
4. Vilkår om å «tåle innskrenkninger i rådigheten over inntekt og formue og oppfylle økonomiske forpliktelser»	332
5. Vilkår om å «avstå fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler»	332
6. Vilkår om å gjennomgå behandling	332
7. Narkotikaprogram med domstolskontroll.	333
8. «Program mot ruspåvirket kjøring»	334
9. Vilkår om psykiatrisk behandling.	338
10. Vilkår om å «ta opphold i hjem eller institusjon»	338
11.1 Vilkår om «mekling i konfliktrådet».	338
11.2 Vilkår om «oppfølging i konfliktråd»	338
12. Ungdomsoppfølging.	339
13. Andre hensiktsmessige vilkår.	342
14. Meddelelse om fremmøte for å gjennomføre program etter første ledd bokstav f	343
15. Helsepersonelloven § 12 tredje ledd	343

§ 38. Forskrift om særvilkår m.m.

1. Generelt	343
-----------------------	-----

§ 39. Brudd på vilkår for fullbyrdingsutsettelse mv.

1. Generelt om konsekvensene av en betinget dom	344
2. Endring av vilkår og prøvetid uavhengig av vilkårsbrudd	344
3.1 Vilkårsbrudd – generelt.	346
3.2 Delvis fullbyrding.	347
3.3 Kompetanse til å begjære fullbyrding.	347
3.4 Omgjøring skjer ved dom.	348
3.5 Forlenging av prøvetiden og nye vilkår	348
3.6 Beviskrav mht. om det foreligger vilkårsbrudd	348
3.7 Forsvareroppnevning	348
4.1 Ny straffbar handling – generelt.	349
4.2 Samlet straff med tidligere dom	349
4.3 Særskilt dom.	350
4.4 Forholdet til den ubetingete del ved delvis betinget dom.	350
4.5 De(n) nye handlingen(e) må være begått i prøvetiden	351
5.1 Første dom er gjort betinget ved benådning	351
5.2 Dom avsagt i utlandet.	351

Kapittel 7 Forvaring

Historisk tilbakeblikk	352
1. De opprinnelige bestemmelsene i straffeloven 1902	352
2. Lovrevisjonen i 1929	352
3. Forberedelsen av de någjeldende reglene med virkning fra 1. januar 2002	353
4. Annen litteratur om forvaring	355

§ 40. Vilkår for å idømme forvaring

1. Generelt	356
2.1 «Voldslovbrudd».	356
2.2 «Seksuallovbrudd».	358
2.3 «Frihetsberøvelse».	359
2.4 «Ildspåsettelse».	360
2.5.1 «Et annet lovbrudd som krenket andres liv, helse eller frihet»	360
2.5.2 «Annet lovbrudd som utsatte disse rettighetene for fare»	361
2.6 Forsøk er tilstrekkelig.	362
2.7 Eventuell utvidelse av lovbruddskategoriene	362
3.1 Gjentakelse – generelt	362
3.2 Gjerningspersonen må ha «begått eller forsøkt å begå handlingen»	363
3.3 Det tidligere lovbruddet	363
3.4 Beviskravet for det tidligere lovbruddet.	363
3.5 Sammenhengen mellom lovbruddene	364
4.1.1 «Nærliggende fare» for nye lovbrudd	365
4.1.2 Betydningen av tidligere lovbrudd.	366

4.1.3 Gjerningspersonens «sosiale og personlige funksjonsevne»	366
4.2 Farekravet etter tredje ledd	367
4.3 Grovheten av de handlingene man frykter vil bli begått	368
4.4 Eksempler fra rettspraksis	368
5.1 Samfunnsvernet – generelt	368
5.2 Særlig om unge gjerningspersoner	370
6. Presumsjon for forvaring når vilkårene er oppfylt	372
7. Personundersøkelse	372
8.1 Rettspsykiatrisk undersøkelse?	372
8.2 Vekten av rettspsykiatrisk undersøkelse	373
§ 41. Forening av forvaring med andre straffer	
1. Nærmere om forening med andre reaksjoner	374
§ 42. Bortfall av idømt fengselsstraff og samfunnsstraff	
1. Generelt	374
2. Straffen må være «tidligere idømt»	375
§ 43. Varigheten av forvaringen	
1. Generelt	376
2. Utviklingen i Høyesteretts fastsettelse av tidsramme	377
3. Tidsramme for gjerningspersoner under 18 år	378
4. Varetektsfradrag	379
5.1 Forlengelse av tidsrammen – generelt	379
5.2 Forlengelse kan skje selv om den domfelte overholder vilkårene ved prøveløslatelse	379
5.3 Farekravet ved forlengelse	379
6.1 Kompetanse til å begjære forlengelse	380
6.2 Frist for å begjære forlengelse	380
6.3 Sakene behandles av en meddomsrett	380
6.4 Habilitetsspørsmål i forlengelsessakene	381
7. Minstetiden	382
§ 44. Prøveløslatelse	
1.1 Generelt	384
1.2 Permisjon	385
2. Prøvetiden	385
3. Sakens innledning	386
4. Påtalemyndigheten samtykker i prøveløslatelse	386
5.1 Ved manglende samtykke til prøveløslatelse fremmes saken for tingretten	386
5.2 Habilitetsspørsmål i saker om prøveløslatelse	387
6. Sak om prøveløslatelse skal «påskyndes»	387
7. Frist for ny begjæring om prøveløslatelse	388

§ 45. Vilkår ved prøveløslatelse

1. Generelt	389
2.1 Vilkår som ved betinget dom	389
2.2 Vilkår om å «følges opp av kriminalomsorgen».	390
2.3 Vilkår om «opphold i institusjon eller kommunal boenhet».	390
3. Vilkår når prøveløslatelsen besluttes av kriminalomsorgen	392
4. Den domfeltes uttalerett	392
5. Endring av fastsatte vilkår – generelt	392
6. Opphevelse eller endring av vilkår om «opphold i institusjon eller kommunal boenhet»	393
7. Varsling av fornærmede	393

§ 46. Brudd på vilkår for forvaring mv.

1. Generelt	394
2. Kompetanse til å begjære gjeninnsetting	394
3.1 Omgjøring ved «alvorlig eller gjentatt» brudd på vilkår	394
3.2 Omgjøring ved «ny straffbar handling»	395
3.3 Gjeninnsettelse ved «opphold i institusjon eller kommunal boenhet»	395
4.1 Saksbehandlingen i omgjøringssakene – generelt	395
4.2 Uttalelse fra kriminalomsorgen	395
4.3 Den domfeltes uttalerett	395
5. Ny straffbar handling i prøvetiden	396
6. Samtykket ved «opphold i institusjon eller kommunal boenhet» trekkes tilbake	397

§ 47. Forskrift om forvaring og prøveløslatelse fra forvaring

1. Oversikt	397
-----------------------	-----

Kapittel 8 Samfunnsstraff**§ 48. Vilkår for å idømme samfunnsstraff**

1.1 Generelt om utvikling av reaksjoner i frihet.	398
1.2 Arbeidsskolen og ungdomsfengselet	398
1.3 Individualpreventive hensyn som begrunnelse for reaksjoner i frihet	403
1.4 Prøveordningen med samfunnstjeneste	406
2.1 Utviklingen av samfunnstjenesten	407
2.2 St.meld. nr. 27 (1997–98) Om kriminalomsorgen	407
3.1 Ønsket om økt bruk av samfunnsstraffer	408
3.2 Anvendelsesområdet for samfunnsstraffen – generelt	409
3.3.1 Vinningsforbrytelser, bilbrukstyverier, innbrudd og skadeverk	412
3.3.2 Alvorlig narkotikakriminalitet	418
3.3.3 Voldslovbruddene.	420
3.3.4 Trusler	422
3.3.5 Seksuallovbruddene	422
3.3.6 Falsk forklaring	423
3.3.7 Alvorlige trafikkforseelser	423

3.3.8 Øvrige lovbrudd	426
3.4.1 Samfunnsstraff er normalt et alternativ til ubetinget fengsel	427
3.4.2 Sentrale momenter ved vurderingen av reaksjonsvalg	428
3.5.1 Forholdet til betinget fengsel	430
3.5.2 Særlig om aktive, unge lovbrøyttere	431
3.6 Anvendelsen av samfunnstjeneste i våre naboland	432
4. Samfunnsstraff forutsetter samtykke	432
5. Gjerningspersonen må være bosatt i Norge	433
6.1 Det tidligere vilkåret om egnethet	433
6.2 Vilkåret er ikke videreført for samfunnsstraffen	433
6.3 Orientering til den domfelte om dommens konsekvenser	434
7.1 Den opprinnelige begrensningen om at øvre strafferamme ikke måtte overstige fengsel i seks år	434
7.2.1 Hovedregelen om at den alternative straffen ikke må overskride fengsel i ett år	435
7.2.2 Unntak dersom den alternative straffen ville vært helt eller delvis betinget fengsel	435
7.2.3 Unntak ved «sterke grunner»	436
7.2.4 Unntak for gjerningspersoner under 18 år	436
§ 49. Timetall, subsidiær fengselsstraff og gjennomføringstid	
1. Generelt	437
2. Timetallet skal være mellom 30 og 420 timer	437
3.1 Den subsidiære fengselsstraffen – generelt	439
3.2 Særlig om tilfeller hvor samfunnsstraff er begrunnet i rehabilitering, lang tid mv.	439
4.1 Gjennomføringstid – generelt	439
4.2 Gjennomføringstid ved korte subsidiære fengselsstraffer	441
5. Fremgangsmåten ved fastsetting av gjennomføringstid	443
§ 50. Adgang til å fastsette vilkår	
1. Generelt	443
2. Endring av fastsatte vilkår	445
3. Tilsyn kan ikke fastsettes som vilkår i dommen	445
§ 51. Forening av samfunnsstraff med andre straffer	
1. Den opprinnelige ordningen	446
2. Utvidelsen i 2007 av adgangen til også å anvende ubetinget fengsel	447
3. Varetektsfradraget	447
4. Kombinasjon med bot	447
5. Kombinasjon med rettighetstap	448

Straffegjennomføringsloven kapittel 5 Samfunnsstraff**§ 53. Innholdet av samfunnsstraffen**

1. Generelt	449
2.1 «Samfunnsnyttig tjeneste», «program» og «andre tiltak»	451
2.2 Fremtidsplanlegging	454
3. Kartleggingssamtale	454
4. Særvilkår fastsatt av retten	455
5. Endring av gjennomføringsplanen – generelt	455
6. Endring når «bemanningmessige forhold tilsier det»	455
7. Endring ved den domfeltes samtykke	455
8. Kompetanse til å treffe vedtaket	455

§ 54. Krav til den domfelte

1. Generelt	456
2. Nærmere om de enkelte krav	456
3. Generelle minstekrav til den domfeltes opptreden	458
4. Ikke ny straffbar handling	459

§ 55. Forebyggende rusforbud

1. Vilkår for fastsettelse av rusforbud	459
2. Rusforbud etablerer plikt for kriminalomsorgen til å føre kontroll	460
3. Opphevelse av rusforbud	460
4. Vedtakene er enkeltvedtak	460

§ 56. Undersøkelser i forbindelse med fastsatte vilkår eller rusforbud, eller som følge av mistanke om at den domfelte møter påvirket

1. Generelt	461
2. Undersøkelser ved mistanke om at den domfelte møter påvirket	461
3. Tiden til undersøkelse godskrives ikke i gjennomføringstiden	462

§ 57. Straffavbrudd

1. Generelt	462
2.1 Avbruddets lengde	462
2.2 Kompetanse til å innvilge avbrudd	462
3. Vilkår ved avbrudd	462
4. Avbruddstiden inngår ikke i gjennomføringstiden	463
5. Kriminalomsorgen kan ikke forlenge gjennomføringstiden	463
6. Vedtaket er enkeltvedtak	463

§ 58. Reaksjon på brudd

1. Generelt	463
2.1 Generelt om vilkårsbrudd	464
2.2 Uteblivelse fra kartleggingssamtalen	464
2.3 Vilkårsbruddet må være «forsettlig eller uaktsomt»	464
3.1 Innskjerpingsamtale	465

3.2 Innholdet av innskjerpingssamtalen	466
3.3 Nye vilkår	466
3.4 Saksbehandlingen ved innskjerpingssamtale	466
4.1 Nytt vilkårsbrudd – generelt	467
4.2 Kriminalomsorgen behandler også nye vilkårsbrudd	467
4.3 Kriminalomsorgen kan ikke beslutte korttidfengsling	467
5. Omgjøringsbegjæringen er ikke enkeltvedtak	468
6. Kriminalomsorgens kompetanse i omgjøringssaker	468
7. Den domfeltes situasjon ved omgjøring	468
8. Avbrytelse av gjennomføringen	468
9. Avhenting ved politiet	469
§ 59. Ny straffbar handling	
1. Generelt	469
2.1 Avbrytelse – generelt	470
2.2 Kompetanse til å beslutte avbrudd	470
3. Skjæringspunktet for avbrytelse	470
Straffeloven fortsetter	
§ 52. Brudd på vilkår for samfunnsstraff	
1. Generelt	471
2.1 Brudd på grunn- og særvilkår – generelt	471
2.2 Beviskravet	474
3.1 Omgjøringens omfang ved vilkårsbrudd	474
3.2 Forholdet til kriminalomsorgens påstand	476
3.3 Domskonklusjon ved delvis omgjøring	476
4. Ny straffbar handling – generelt	476
5.1 Avgjørelsen om omgjøring er overlatt rettens fakultative skjønn	477
5.2 Nærmere om rettens valgmuligheter ved omgjøring	477
5.3 Særlig om ny, særskilt dom	478
5.4 Forhold som er begått før samfunnsstraffdommen	478
6. Omgjøringssaken	478
7. Avgjørelsen treffes ved dom	480
8. Hensyn må tas til allerede gjennomført samfunnsstraff	480
9. Situasjonen ved delvis omgjøring	481
10. Omgjøringsdommen ved ny straffbar handling	481
11.1 Kompetanse til å begjære omgjøring – generelt	481
11.2 Kompetansen ved vilkårsbrudd etter bokstav a	481
11.3 Kompetansen ved ny straffbar handling	482
12. Fristen for å begjære omgjøring	483
13. Varsling om rettsmøtet	483
14. Særlig om varsling av kriminalomsorgen	484
15. Forsvareroppnevning	484

Kapittel 8 A Ungdomsstraff**§ 52 a. Vilkår for ungdomsstraff**

1. Generelt	485
2. Ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd	485
3. Nærmere om bakgrunnen for ungdomsstraffen	486
4. Personer som omfattes av muligheten for ungdomsstraff	489
5.1 Aktuelle lovbrudd – generelt	490
5.2 Grensen nedad mot samfunnsstraff	490
5.3 Grensen oppad mot ubetinget fengsel	491
6. Personundersøkelse	492

§ 52 b. Gjennomføringstid og subsidiær fengselsstraff

1. Generelt	493
2. Gjennomføringstiden	493
3. Subsidiær fengselsstraff	494
4. Orientering til den domfelte om dommens konsekvenser	494

Konfliktrådsloven kapittel IV Innholdet i og gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging**§ 22. Reaksjonens innhold**

1. Generelt	495
-----------------------	-----

§ 23. Gjennomføringstid

1. Gjennomføringstid ved ungdomsstraff	496
2. Gjennomføringstid ved ungdomsoppfølging – generelt	496
3. Gjennomføringstidens lengde ved ungdomsoppfølging	496

§ 24. Ungdomsstormøte

1. Generelt	498
2. Konfliktrådets rolle – generelt	498
3. Innkallingen til ungdomsstormøte	499
4. Ungdomskoordinatorens ansvar for å vurdere «relevante aktører»	499
5. «Relevante aktører»	500
6. Obligatoriske deltakere under ungdomsstormøtet ved ungdomsstraff	500
7.1 Fornærmede og fornærmedes verger	501
7.2 Forsvarerbistand	502
8. Obligatoriske deltakere under ungdomsstormøtet ved ungdomsoppfølging	502
9. Oppnevning av midlertidig verge	502
10. Oppdeling av ungdomsstormøtet	503

§ 25. Ungdomsplan

1. Generelt	504
2. Ungdomsstormøtet utformer ungdomsplanen	504
3.1 Ungdomsplanens innhold – generelt	505
3.2 «Ikke-økonomisk kompensasjon»	505

3.3 Deltakelse i «kriminalitetsforebyggende programmer eller andre tilsvarende tiltak»	505
3.4 «Samfunnsnyttig tjeneste»	506
3.5 «Overholde bestemmelser om oppholdssted, arbeid eller opplæring»	506
3.6 Plikt til å «møte for politiet eller kriminalomsorgen»	506
3.7 Plikt til å «avstå fra å bruke alkohol og andre berusende eller bedøvende midler»	507
3.8 Plikt til å «overholde bestemmelser om innetid»	507
3.9 Plikt til å «unngå kontakt med bestemte personer»	507
4. Plikt til å «oppholde seg i institusjon eller gjennomgå annen behandling»	507
5. Ungdomskoordinatoren har det overordnede ansvaret for at ungdomsplanen gjennomføres	508
6. Ungdomsstormøtet kommer ikke fram til noen ungdomsplan ved ungdomsstraff	508
7. Ungdomsstormøtet kommer ikke fram til noen ungdomsplan ved ungdomsoppfølging	508
§ 26. Oppfølgingsteam	
1. Generelt	509
2. Oppfølgingsteamets rolle	509
3. Oppfølgingsteamets sammensetning	509
4. Møtehyppighet	510
5. Obligatoriske deltakere	510
§ 27. Generelle pålegg overfor domfelte eller siktede	
1. Generelt	510
2. Den domfeltes generelle plikter ved møtene	511
3.1 Generelle plikter med hensyn til opptreden	511
3.2 Plikt til å avstå fra nye straffbare handlinger	511
3.3 Plikt til å oppholde seg i Norge i gjennomføringstiden	511
§ 28. Forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler	
1. Generelt	512
2. Fastsettelse av avholdsplikt i gjennomføringstiden	512
3. Ungdomskoordinatoren kan senere oppheve forbudet	512
§ 29. Ruskontroll	
1. Generelt	513
2. Undersøkelse uavhengig av konkret mistanke	513
3. Undersøkelse ved mistanke om påvirkning	513
4. Undersøkelsen er ikke en del av ungdomsplanen	513

§ 30. Utsatt gjennomføring	
1. Generelt	514
2. Ungdomskoordinatorens kompetanse	514
3. Eventuelle vilkår ved utsatt gjennomføring	514
§ 31. Brudd under gjennomføring av ungdomsstraffen	
1. Generelt	515
2. Pålegg til den domfelte om å møte til samtale med ungdomskoordinatoren	515
3. Fastsettelse av nye vilkår	515
4. Nye brudd på kravene eller fastsatte vilkår	516
5. Automatisk avbrytelse av gjennomføringen	517
6. Den domfeltes unnlattelse av å møte til bruddsamtale	517
§ 32. Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsstraffen	
1. Påtalemyndighetens omgjøringsbegjæring til retten	518
2. Ungdomskoordinatorens anmodning om å fremsette omgjøringsbegjæring	518
3. Tidspunktet for avbrytelse av gjennomføringen	518
4. Avbrytelse av gjennomføringen ved siktelse for nye straffbare forhold.	518
§ 33. Brudd under gjennomføring av ungdomsoppfølging	
1. Generelt	519
2. Pålegg til den domfelte eller siktede om å møte til samtale med ungdomskoordinatoren. Nye vilkår	520
3. Nye brudd på kravene eller fastsatte vilkår	520
4. Automatisk avbrytelse av gjennomføringen	520
5. Den domfeltes unnlattelse av å møte til bruddsamtale	520
§ 34. Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsoppfølging	
1. Generelt	521
2. Påtalemyndighetens rolle	521
3. Automatisk avbrytelse av gjennomføringen	522
4. Avbrytelse av gjennomføringen ved siktelse for nye straffbare forhold.	522
§ 35. Forskriftshjemmel	
1. Generelt	522
Straffeloven fortsetter	
§ 52 c. Brudd på vilkår for ungdomsstraff	
1. Generelt	523
2. Brudd på «bestemmelser gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § 31».	523
3. Ny straffbar handling	525
4. Kan deler av den omgjorte straffen gjøres betinget?	525
5.1 Omgjöringssaken ved omgjöring etter første ledd bokstav a	526
5.2 Omgjöringssaken ved ny straffbar handling	526
6. Forsvarerdeltakelse	527

Kapittel 9 Bot**§ 53. Ilegging av bot**

1.1 Generelt	528
1.2 Forholdet til gebyr	529
2. Botens størrelse – generelt	529
3. Hovedhensyn ved utmålingen – generelt	529
4. Betydningen av «det straffbare forhold»	529
5. Betydningen av lovbryterens økonomiske evne	530
6. Vekten er forskjellig ved ulike forgåelser	531
7. Påtalemyndighetens mulighet for innsyn i siktedes økonomiske forhold	534
8. Særlig om foretaksbot	534
9.1 Boten tilfaller statskassen	535
9.2 Boten innkreves av Statens innkrevingsentral	535
10.1 Botens stilling ved gjeldsordning	535
10.2 Boten er etterprioritert ved konkurs mv.	535
11. Boten kan gjøres betinget for gjerningspersoner under 18 år	535
12. Nærmere om betinget bot	536

§ 54. Forening av bot med andre straffer

1. Generelt	536
2. Samordning med andre reaksjoner	537
3. Adgangen til å kumulere fengsel og bot har ikke rettslig betydning	538
4. Straffeloven inneholder ikke lenger særskilt hjemmel for å kumulere fengsel og bot	538

§ 55. Subsidiær fengselsstraff

1. Generelt	539
2.1 Reglene gjelder uavhengig av hvordan boten ilegges	540
2.2 Folkerettslige hindringer for å anvende subsidiær fengselsstraff	540
3. Nærmere om utmålingen av subsidiær fengselsstraff	541
4. Fullbyrding av subsidiær fengselsstraff ved manglende betaling	542
5. Delvis bortfall ved delvis betaling	543
6. Subsidiær fengselsstraff anvendes ikke for foretak	544
7. Subsidiær fengselsstraff kan ikke anvendes for gjerningspersoner under 18 år	544

Kapittel 10 Rettighetstap**§ 56. Tap av retten til å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet**

1. Generelt	545
2.1 Bestemmelsen åpner for individual- og allmennpreventive hensyn	546
2.2 Sivilrettslige reaksjoner som supplerer rettighetstap	547
2.3 Rettighetstap kan ilegges uavhengig av påstand	547
2.4 Utøvelse av frakjent rettighet straffes etter § 170 bokstav b	549
3. Rettighetstap forutsetter straffbar handling	549
4. Generelt om den skjønnsmessige vurderingen	549

5. Fradømmelse av stillingen	550
6.1 Fradømmelse av «retten til for fremtiden å ha en stilling eller utøve virksomhet eller aktivitet» – generelt	552
6.2 Den nærmere vurderingen	554
7. Begrenset rettighetstap	557
8. Forbud mot å forestå fradømt rettighet for andre mv.	558
9. Pålegg om å gi fra seg dokument mv. som har tjent som bevis for rettigheten.	558
10. Rettighetstap som eneste straff for lovbruddet	559
11. Særlig om rettighetstapets betydning for straffutmålingen for enkelte yrkesgrupper.	559
§ 57. Forbud mot kontakt	
1.1 Generelt	561
1.2 Overtredelse av kontaktforbud straffes etter § 168 bokstav a.	562
2.1 Kontaktforbud forutsetter «straffbar handling»	562
2.2 Det må være «grunn til å tro» at vedkommende vil begå Nærmere bestemte lovbrudd	562
2.3 Nærmere om hvilke eventuelle fremtidige handlinger som kan begrunne kontaktforbud	563
3.1 Forbud mot å «oppholde seg i bestemte områder».	564
3.2 Forbud mot å «forfølge, besøke, eller på annet vis kontakte en person»	564
4. Forbud mot å oppholde seg i sitt eget hjem	565
5. Begrensninger i kontaktforbudet	566
6. Elektronisk kontroll	566
7. Kontaktforbud kan ilegges som eneste straff	567
§ 58. Varigheten av rettighetstapet	
1. Generelt	568
2.1 Varigheten – generelt	568
2.2 Særlig om tap av verv som medlem av kommunestyre, fylkesting og Storting	569
2.3 Kontaktforbud i forhold til eget hjem.	569
2.4 Elektronisk kontroll	570
3.1 Ny prøving av rettighetstapet	570
3.2 Varsling til berørte i saker om opphevelse av besøksforbud.	571
4. Særlig om senere prøving av elektronisk kontroll	571
5. Fristen for rettighetstapet løper ikke under soning av frihetsstraff.	571
6. Fra hvilket tidspunkt fortsetter fristen å løpe	572
7. Den domfelte «unndrar seg fullbyrdingen» av straffen	572
8. Endringer i kontaktforbudets innhold	572
§ 59. Forening av rettighetstap med andre straffer	
1. Generelt	573

Kapittel 11 Straffutmålingsutsettelse og straffutmålingsfracfall**§ 60. Straffutmålingsutsettelse**

1. Generelt 574
2. Nærmere om anvendelsen av straffutmålingsutsettelse 576
3. Domskonklusjonen 576
4. Kombinasjon med ubetinget fengsel 577
5. Kombinasjon med ubetinget bot 577
6. Tilsvarende anvendelse av reglene om betinget dom 578

§ 61. Straffutmålingsfracfall

1. Generelt 578
2. Høyere terskel for å anvende straffutmålingsfracfall enn for å idømme straffutmålingsutsettelse. 580
3. Straffutmålingsfracfall forutsetter «helt særlige grunner». 580
4. Kombinasjon med ubetinget fengsel eller bot 581

Kapittel 12 Overføring til tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg**Generelt 582****§ 62. Vilkår for å idømme overføring til tvungent psykisk helsevern**

- 1.1 Overtredelser som kan begrunne dom på overføring til tvungent psykisk helsevern – generelt. 583
- 1.2 Reaksjonen forutsetter at gjerningspersonen var psykotisk eller hadde sterk bevissthetsforstyrrelse på gjerningstiden 583
- 1.3 Dommen gir tilstrekkelig grunnlag for tvangsinnleggelse 584
2. Nærmere om hvilke lovbrudd som kan begrunne dom på overføring til tvungent psykisk helsevern 584
3. Særlig om lovbrudd av «mindre alvorlig art». 587
 - 4.1 Reaksjonen forutsetter «nærliggende fare» for gjentakelse av alvorlige lovbrudd 588
 - 4.2 Nærmere om den konkrete farevurderingen. 589
 - 4.3 Særlig om farevurderingen ved lovbrudd av «mindre alvorlig art» 591
5. Særreaksjonen må «anses nødvendig for å verne andres liv, helse eller frihet». 591

§ 63. Vilkår for å idømme tvungen omsorg for psykisk utviklingshemmede i høy grad mv.

1. Generelt 594
2. Vilkårene for å anvende tvungen omsorg er de samme som for dom på overføring til tvungent psykisk helsevern 594
3. Gjennomføringen av tvungen omsorg 594
4. Tilbakeholdelse mv. ved unnvikelse. 595
5. Fagenhetens ansvar når den domfelte bor utenfor fagenheten 595

§ 64. Nærmere regler om gjennomføringen av tvungen omsorg	
1. Generelt	596
2. Tilsvarende anvendelse av flere bestemmelser i lov 2. juli 1999 nr. 62	596
3. Forskriftshjemler	596
§ 65. Opphør av reaksjonene	
1. Generelt	596
2. Oppnevning av rettspsykiatrisk sakkyndige	597
3. Kompetanse til å fremsette begjæring om opphør	597
4. Påtalemyndighetens behandling av en mottatt begjæring	598
5. Saken behandles av tingretten som meddomsrett.	598
6. Behandlingen skal «påskyndes».	598
7. Begjæring kan først fremsettes ett år etter at dommen har blitt rettskraftig.	598
8. Påtalemyndighetens kompetanse til å beslutte opphør.	599
9. Påtalemyndighetens plikt til å vurdere opphør.	599
Kapittel 13 Inndragning	
Generelt	600
§ 66. Forening av inndragning med straff og andre strafferettslige reaksjoner	
1. Generelt	600
2.1 Samordning med andre reaksjoner – generelt	601
2.2 Samordning av inndragning og bot	601
2.3 Samordning av inndragning og fengsel	602
§ 67. Inndragning av utbytte	
1. Generelt	603
2.1 Utbyttet må være oppnådd ved en «straffbar handling».	603
2.2 Også utbytte oppnådd ved overtredelse av særlovgivningen omfattes.	604
3.1.1 «Vinning» er erstattet av «utbytte»	605
3.1.2 Nærmere om utbyttebegrepet.	605
3.2.1 Det kreves årsakssammenheng mellom den straffbare handling og utbyttet	606
3.2.2 Handlingen som har gitt utbyttet må konkretiseres	607
3.3.1 Når foreligger relevant årsakssammenheng – generelt	608
3.3.2 Direkte utbytte	608
3.3.3 Avkastning	609
3.4 Særlig om skatte- og avgiftsunndragelser	610
4.1 Inndragning var tidligere begrenset til nettoutbyttet	610
4.2.1 Siden 1999 kan bruttoutbyttet inndras	611
4.2.2 Når skal en utgiftspost regnes som innskrenkning i hva som regnes som utbytte	613
5. Fastlegging av utbyttets omfang.	613
6.1 Verdiinndragning	614

6.2 Gjenstandsinndragning	614
7.1 Inndragning er som utgangspunkt obligatorisk	615
7.2 Nærmere om inndragningspraksis	617
8. Separat inndragningssak etter straffesaken	618
9. Retten er ikke bundet av påtalemyndighetens påstand	621
10. Forholdet til erstatningskrav	621
11.1 Lovbryteren har oppfylt en forpliktelse «som den strafferettslige forfølgning gjelder»	623
11.2 Forholdet mellom inndragning og skatt	624
12. Bestemmelse om at formuesgodet hefter til sikkerhet for inndragningsbeløpet	625
§ 68. Utvidet inndragning	
1. Regelens bakgrunn	626
2.1 Grunnvilkåret «finnes skyldig i en straffbar handling»	630
2.2.1 Krav til den straffbare handlingens alvorlighetsgrad	631
2.2.2 Det kreves at handlingen «etter sin art kan gi betydelig utbytte»	632
2.3 Inndragning er fakultativ	633
2.4 Inndragning krever ikke påstand	635
3.1 Nærmere om hvilke formuesgoder som omfattes – generelt	635
3.2 Unntak for formuesgoder som er ervervet på «lovlig måte»	636
3.3 Unntak når lovovetrederen «sannsynliggjør» lovlig erverv	636
3.4 Tvil om lovovetreders eiendomsrett til gjenstanden	637
4.1 Gjenstandsinndragning er utgangspunktet	637
4.2 Ved verdiinndragning kan det bestemmes at gjenstanden hefter til sikkerhet	638
4.3 Domsslutningen	638
5. Særlig om erverv før 1. juli 1999	638
6. Den domfelte har overført midler til nærstående – generelt	639
7. Beregningen	639
8. Samboerforhold omfattes også av beregningsregelen	640
9. Adgangen til å bruke beregningsregelen er fakultativ	640
§ 69. Inndragning av produktet av, gjenstanden for og redskapet til en straffbar handling	
1. Generelt	641
2. Produktet av en straffbar handling	641
3. Gjenstanden for en straffbar handling	641
4. Redskapet til en straffbar handling	641
5. Gjenstander som «har vært bestemt til bruk» ved en straffbar handling	642
6. «Straffbar handling»	642
7.1 Verdiinndragning – generelt	643
7.2 Beregningen av gjenstandens verdi	643
8. Bestemmelse om at gjenstanden hefter til sikkerhet for inndragningsbeløpet	644

9. Tingsbegrepet	644
10. Reaksjonspraksis	645
11. Beviskravet	646
12. Inndragningssak etter straffesak	647
§ 70. Forebyggende inndragning	
1. Generelt	648
2. Anvendelsesområdet	648
3. Paragraf 70 korresponderer med § 69 første ledd bokstav a og b	649
4. Kombinert farevurdering	650
5.1 Farekravet generelt	650
5.2 Farekravet er relativt	651
5.3 Særlig om inndragning av informasjonsbærer	651
6. Tiltak for å forebygge at tingen blir brukt til en straffbar handling	652
7. Tingsbegrepet	653
8. Eierne må gjøres til part i saken	653
§ 71. Hvem inndragning kan skje overfor	
1. Generelt	653
2.1 Inndragning etter § 67 skal skje hos den «utbyttet er tilfalt direkte ved handlingen»	653
2.2 Særlig om tilfeller hvor utbyttet har tilfalt et aksjeselskap	654
3. Alternativt ansvar og dobbeltinndragning er utelukket	655
4. Fordelingen når utbyttet har tilfalt flere personer	655
5. Presumsjonsregelen om at utbyttet har tilfalt lovovertrederen	656
6. Utvidet inndragning foretas hos lovovertrederen	657
7.1 Inndragning etter § 69 kan foretas hos «lovbryteren»	657
7.2 Inndragning kan også foretas hos den lovbryteren har handlet «på vegne av»	657
8. Inndragning kan dessuten foretas hos eier «som har eller burde ha forstått at tingen skulle brukes ved en straffbar handling»	658
9. Kravet etter § 69 kan bli rettet mot flere personer	658
10. Forebyggende inndragning foretas hos besitteren	659
§ 72. Forholdet til erververe	
1. Generelt	659
2. Inndragning av utbytte hos senere erverver – generelt	659
3. Særlig om tilfeller hvor utbyttet er mottatt som gave	660
4. Skyldkravet ved overdragelse av utbytte mot vederlag	660
5. Retten kan velge mellom gjenstands- og verdiinndragning	660
6. Inndragning hos erverver av formuesgoder som omfattes av § 68 – generelt	660
7. Nærmere om inndragning hos erververen av formuesgoder som omfattes av § 68	660
8. Formuesgoder som er unntatt	662

9. Særlig om forholdet mellom inndragning hos lovbryteren med hjemmel i § 68 og nærstående erverver med hjemmel i § 72	663
10. Særlig om situasjonen når formuesgoder som omfattes av § 68 er overdratt til et foretak.	663
11. Forholdet til senere frivillige rettsstiftelser i formuesgodet	664
12. Senere utlegg, arrest og legalpant er uberørt	664
§ 73. Forholdet til rettighetshavere	
1. Generelt	664
2. Vern forutsetter at rettigheten er «rettsgyldig sikret»	664
3. «Rettighet»	665
4. De nærmere vilkår for å beslutte bortfall	665
5. Retten kan beslutte delvis bortfall	666
6. Rettighetshaveren må gjøres til part i saken.	666
§ 74. Fellesregler om inndragning av utbytte og ting som ikke tilhører lovbryteren	
1. Generelt	666
2.1 Den inndragningskravet rettes mot må gjøres til part.	667
2.2 Særlig om inndragning hos foretak når straffesaken er reist mot en person i foretakets ledelse	667
2.3 Særlig om tilfeller hvor tredjemann pretenderer å eie en inndratt gjenstand.	667
3. Adgangen til å foreta inndragning uten å gjøre eieren til part – generelt. . .	668
4. Inndragning av beslaglagt ting	668
5. Eieren eller rettighetshaveren må være ukjent eller uten kjent oppholdssted i Norge	668
6. Fremgangsmåten må «finnes rimelig» av hen syn til eieren	669
7. Inndragning kan skje i sak mot «lovbryteren»	669
8. Paragraf 74 kommer også til anvendelse ved inndragning av verdien av en beslaglagt ting	669
9. Paragraf 74 gjelder videre når tingen mot sikkerhetsstillelse er fritatt for beslag	669
10. Eieren skal så vidt mulig varsles om saken	669
11. Både lovovertrедereren og besitteren er ukjent.	669
12. Særlig om rettigheter i det inndratte.	670
§ 75. Hvem inndragning kan skje til fordel for	
1. Det inndratte tilfaller som hovedregel staten	670
2. Unntak	670
3. Anvendelse av inndratt beløp til dekning av erstatningskrav	671
4. Deling av det inndratte mellom Norge og fremmed stat	672
5. Deling skal ikke føre til reduksjon av skadelidtes krav	672

§ 76. Særregler for inndragning av en informasjonsbærer

1. Generelt	673
2. «Informasjonsbærer»	673
3. Presisering i dommen av inndragningens omfang mv.	673
4. Særlig om inndragning av informasjonsbærer på et datasystem	674

Kapittel 14 Fellesregler for reaksjonsfastsettelsen**§ 77. Skjerpene omstendigheter**

1. Lovreguleringen i straffeloven 1902 – generelt	675
2.1 Kriminallovens lovfesting av straffutmålingsmomenter	679
2.2 Rettstilstanden på 1900-tallet	679
2.3 Bakgrunnen for bestemmelsene i §§ 77 og 78	680
3. Reguleringen i Norden for øvrig	681
4.1 Straffutmålingsbestemmelser i straffeloven 1902 – generelt	682
4.2 Utmåling av bot	682
4.3 Straffnedsettelsesgrunnene	682
4.4 Straffritaksgrunnene	684
4.5 Straffskjerpelsesgrunnene	684
4.6 Bestemmelser om reaksjonsvalg	686
5. Nærmere om forberedelsen av §§ 77 og 78	686
6. Straffutmålingen tar utgangspunkt i handlingens objektive grovhet og gjerningspersonens subjektive skyld	687
7. Generelt om betydningen av de lovfestede momentene	688
8. Lovbruddet er begått «med midler eller metoder som er særlig farlige eller har stort skadepotensial»	689
9. Lovbruddet «har satt menneskers liv eller helse i fare eller voldt velferdstap»	689
10.1 Det er «tilsiktet et vesentlig mer alvorlig resultat»	691
10.2 Et langt alvorligere resultat kunne lett «ha blitt følgen»	691
11. Lovbruddet er begått på en «særlig hensynsløs måte»	692
12. Lovbruddet er «ledd i en planlagt eller organisert virksomhet»	692
13. Lovbruddet er «begått av flere i fellesskap»	693
14. Lovbruddet er begått ved utnyttelse av utsatte personer	694
15.1 Lovbruddet har rammet forsvarsløse personer	695
15.2 Lovbruddet har rammet personer som er «særlig utsatt»	696
16. Lovbruddet har bakgrunn i andres religion, livssyn mv.	697
17. Lovbruddet er begått «i offentlig tjeneste eller er forøvet ved brudd på en særlig tillit»	699
18. Gjentakelse	700
19. Lovbruddet er begått «i nærvær av barn under 15 år»	701

§ 78. Formildende omstendigheter

1. Generelt	702
2.1 Straffnedsettelsesgrunnene som formildende omstendighet – generelt	702
2.2.1 Lovbryteren dømmes for forsøk – generelt	702

2.2.2 Straffeloven 1902 § 51 andre ledd om aberratio ictus er ikke videreført	706
2.2.3 Utjenlig forsøk	706
2.2.4 Straffebud som fastsetter at forsøk straffes som fullbyrdet lovbrudd.	707
2.2.5 Fullbyrdelsespunktet er flyttet fram til forsøkspunktet	707
2.3.1 Gjerningspersonen har «handlet på grunn av avhengighetsforhold til en annen deltaker»	707
2.3.2 Gjerningspersonen «har deltatt bare i liten grad»	707
2.4 Overskridelse av grensene for nødrett, nødverge og selvtekt.	708
2.5.1 Handlingen er foretatt i «berettiget harme»	709
2.5.2 Handlingen er foretatt under tvang eller overhengende fare	710
2.6 Gjerningspersonen var under 18 år.	711
2.7 Rettsvillfarelse	711
3.1 Gjerningspersonen har «forebygget, gjenopprettet eller begrenset skaden eller velferdstapet voldt ved lovbruddet».	711
3.2 Gjerningspersonen har «søkt å» oppnå tilsvarende	713
4.1 Lovbruddet er fremprovosert	713
4.2 Skadelidtes medvirkning for øvrig.	715
5. Tilfeller hvor man ikke kan forvente at gjerningspersonen opptrer som en gjennomsnittlig rasjonell og forstandig person	715
6. Lang tid siden lovbruddet mv.	717
7.1 Uforbeholden tilståelse – generelt	719
7.2 Når foreligger en «uforbeholden tilståelse».	720
7.3.1 Vekten av en uforbeholden tilståelse – generelt.	721
7.3.2 Gjerningspersonen har meldt seg selv mv.	724
7.3.3 Tilståelsen avgis etter at forholdet er avslørt	725
7.3.4 Tilståelsen omfatter bare noen av forholdene	729
7.3.5 Tilståelse for lagmannsretten	730
7.4.1 «Plea bargaining».	731
7.4.2 Betydningen av aktors påstand.	732
8.1 Siktete har på annen måte bidratt til å oppklare saken – praksis under straffeloven 1902	732
8.2 Tidligere praksis er nå kodifisert	734
8.3 Betydningen av at siktete har akseptert fengsling ved «kontorforretning»	734
9.1 Gjerningspersonen er selv «hardt rammet av lovbruddet».	735
9.2 Betydningen av høy alder, sykdom mv.	737
10. Rehabilitering	737
11. Gjerningspersonen var under 18 år.	739
12.1 Betydningen av utholdt varetekt.	739
12.2 Siktete var ung	739
12.3 Vanskelig barndom eller omsorgssvikt	739
12.4 Mediaomtale.	739
12.5 Siktete har ikke blitt prøveløslatt til ordinær tid	739

12.6 Siktete er utlending	740
12.7 Det foreligger brudd på folkerettslige forpliktelser	743
12.8 Tiltalebeslutningen har vært for omfattende	743

§ 79. Fastsetting av straff ut over lengstestrafen (flere lovbrudd, gjentakelse, organisert kriminalitet)

1. Generelt	746
2. Særlig om gjerningspersoner under 18 år	746
3. Paragraf 79 påvirker bare straffens lengde	746
4.1 Generelt om forholdet mellom real- og idealkonkurrens	746
4.2 Realkonkurrens/sammenhengende straffbart forhold	746
4.3 Idealkonkurrens	748
5.1 Ulike prinsipper for betydningen av konkurrens	750
5.2 Loven tar utgangspunkt i straffskjerpelsesprinsippet	750
5.3 En eller flere handlinger kvalifiserer for bot	750
5.4 Nærmere om straffutmålingen ved konkurrens	751
5.5 Domsslutningen	754
6. Prosessuell betydning av den høyere øvre strafferammen	754
7. Gjentakelse – generelt	754
8.1 Gjentakelsesstraff forutsetter at siktete er en «tidligere domfelt person»	754
8.2 Gjerningspersonen må ha vært minst 18 år ved den tidligere forøvelsen	754
8.3 Den tidligere straffen må være «helt eller delvis fullbyrdet»	754
8.4 Tidsfrister for gjentakelsesvirkning	755
8.5 Særlig om vegtrafikkloven § 31 fjerde ledd	755
9.1 Det nye lovbruddet må være av samme art	756
9.2 Tidligere straff som er idømt i utlandet	756
10. Unntak når «straffebudet selv bestemmer noe annet»	756
11. Forlengelsens betydning i andre relasjoner	756
12. Den praktiske betydningen av økt lengstestraft ved gjentakelse	757
13. Gjentakelse hører dels under skyld- og dels under straffespørsmålet	758
14. Handlingene er begått som ledd i «aktivitetene til en organisert kriminell gruppe» – generelt	758
15.1 Den opprinnelige reguleringen – generelt	760
15.2 Bestemmelsens innhold etter lovendring i 2013	761
16. Avgjørelsen etter § 79 bokstav c hører under skyldspørsmålet	762
17. Betydningen av § 79 bokstav c i andre relasjoner	762

§ 80. Fastsetting av straff under minstestrafen eller til en mildere straffart

1. Generelt om straffnedsettelsesgrunnene	763
2. Straffnedsettelsesgrunnene hører under straffespørsmålet	764
3. Straffnedsettelse ved forebyggelse eller gjenopprettelse av skaden ved lovbruddet	764
4. Straffnedsettelse ved «uforbeholden tilståelse»	765

5. Straffnedsettelse ved forsøk	766
6.1 Gjerningspersonen «har handlet på grunn av avhengighetsforhold til en annen deltaker»	766
6.2 Gjerningspersonen har «deltatt bare i liten grad».	766
7. Overskridelse av nødrett, nødverge og selvtekt	767
8. Gjerningspersonen har «handlet i berettiget harme, under tvang eller under overhengende fare»	767
9. Gjerningspersonen hadde en «alvorlig psykisk lidelse» mv.	767
10. Gjerningspersonen er «psykisk utviklingshemmet i lettere grad»	769
11.1 Gjerningspersonen hadde enn «noe mindre sterk bevissthetsforstyrrelse enn den som fritar for straff».	770
11.2 Bevissthetsforstyrrelsen er en «følge av selvforskyldt rus»	771
12. Gjerningspersonen var under 18 år.	772
13. Gjerningspersonen handlet i «uaktsom rettsuvitenskap»	772
§ 81. Forhold som kan føre til straffritak	
1. Generelt om § 81 som straffritaksgrunn	773
2. Avgjørelsen etter § 81 hører under straffespørsmålet.	774
3. Gjerningspersonen har i vesentlig grad forebygget eller gjenopprettet skaden ved lovbruddet	774
4. Overskridelse av grensene for nødrett, nødverge og selvtekt.	775
5. Rettsvillfarelse omfattes ikke	775
6. Straffritak forutsetter «særlige grunner»	775
7. Paragraf 81 suppleres av § 61 om straffutmålingsfravall	776
§ 82. Etterskuddsdom	
1. Bestemmelsens bakgrunn	776
2.1 Reaksjonen i den første saken må være straff.	777
2.2 Bestemmelsen gjelder også ved idealkonkurrens.	777
2.3 Bestemmelsen gjelder også når den tidligere straffen er helt eller delvis fullbyrdet	777
2.4 Bestemmelsen gjelder også i foreleggssakene	777
2.5 Dom avsagt i utlandet omfattes ikke	777
2.6 Bestemmelsen omfatter atskilte saker	778
3.1 Skjæringspunktet – generelt	778
3.2 Handlingen i sak nr. 2 er begått etter domsavsigelsen i sak nr. 1 – generelt	778
3.3 Særlig om situasjonen ved anke – generelt.	778
3.4 Anke – handlingen i sak nr. 2 er begått før tingrettens dom i sak nr. 1	779
3.5 Handlingen i sak nr. 2 er begått etter tingrettens dom i sak nr. 2	780
3.6 Ankedomstolen får to saker til samtidig behandling	781
3.7 Skjæringspunktet i foreleggssakene	781
4.1 Tilleggsstraff er hovedregelen.	781
4.2 Dom nr. 1 var betinget	782
5. Ytre rammer for straffutmålingen.	783

6. Forsvareroppnevning	783
7. Straffutmålingen ved etterskuddsdom	784
8. De nye handlingene er begått både før og etter den forrige dommen	784
9. Adgangen til å utmåle fellesstraff	784
10.1 Ubetinget fengsel i dom nr. 1 kan ikke gjøres betinget i sak nr. 2	785
10.2 Ved tilleggsstraff kan dom nr. 2 gjøres betinget	785
10.3 Den totale straffen kan ikke settes lavere enn i dom nr. 1	786
10.4 En eventuell fellesstraff må utmåles etter reglene i § 31 tredje ledd	786
11. Ved fellesstraff gjøres det fradrag for allerede fullbyrdet straff	786
12. Domsslutningen	786
§ 83. Varetektsfradrag	
1. Generelt	787
2. Fradrag er obligatorisk	787
3. Frihetsberøvelse som omfattes av § 83.	788
4. Frihetsberøvelsen må ha skjedd i «anledning av saken»	789
5. Beregningen av fradraget	790
6. Ekstra fradrag ved isolasjon	791
7.1 Varetektsfradraget fastsettes i dommen eller forelegget	791
7.2 Varetektsfradraget feilberegnes.	792
8. Tilfeller hvor straffen anses sonet ved utholdt varetekt	792
9. Varetektsfradrag ved delvis betinget fengsel	793
10. Varetektsfradrag når det både ilegges fengsel og bot	793
11. Varetektsfradrag ved forvaring	793
12. Varetektsfradrag ved bot	793
13. Varetektsfradrag ved samfunnsstraff	793
14. Ved samfunnsstraff skal også gjennomføringstiden reduseres forholdsmessig	794
15. Varetektsfradrag ved ungdomsstraff	794
16. Varetektsfradrag ved straffutmålingsutsettelse	794
§ 84. Fradrag for fullbyrdet strafferettslig reaksjon i utlandet	
1. Generelt	794
2. Det er tilstrekkelig at reaksjonen er ilagt i utlandet	795
3. Reaksjonen må gjelde samme handling	795
4. Det skal «så vidt mulig» gjøres fradrag i den norske dommen	795
Kapittel 15 Foreldelse mv.	
§ 85. Opphør av straffansvar ved foreldelse	
1. Generelt	797
2. Begrunnelsen for at det i 1842 ble innført regler om foreldelse av straffansvar	798
3. Begrunnelsen for dagens foreldelsesregler	798
4. Straffansvarets opphør er endelig	798
5. Forholdet til særreaksjonene mv.	798

6.1 Foreldelse hører dels under skyld- og dels under straffespørsmålet. . . .	799
6.2 Foreldelse medfører frifinnelse.	800
6.3 Adgangen til å begrense forhandlingene til spørsmålet om frifinnelse som følge av foreldelse	800
6.4 Foreldete forhold kan inngå som ledd i bevisførselen for andre forhold	800
6.5 Kan foreldete forhold vektlegges ved straffutmålingen?	800
7. Adgangen til å anvende nye, strengere bestemmelser om foreldelse på eldre forhold	801
§ 86. Foreldelsesfristen	
1. Generelt	802
2. Fristene gjelder også ved overtredelse av særlovgivningen	803
3. Beregningen av øvre strafferamme.	803
4. Foreldelsesfristen påvirkes ikke av at fengselsstraffen kan kumuleres med annen straff.	805
5. Separat beregning ved realkonkurrens	805
6. Enhetsbedømmelse ved idealkonkurrens	805
§ 87. Utgangspunktet for foreldelsesfristen	
1. Foreldelsesfristen regnes fra gjerningstidspunktet	805
2.1 Utgangspunktet ved sammenhengende/fortsatt straffbart forhold	806
2.2 En fortsatt overtredelse avsluttes til forskjellig tid med hensyn til de forskjellige straffebud.	806
3. Særlig om straffbar unnlattelse	807
4. Handlinger som har en mer aktiv karakter	807
5. Overtredelser med utskutt tidspunkt for foreldelsen	808
6. Foreldelse fra følgens inntreden	809
7. Handlinger som er begått om bord på skip i utenriksfart	809
§ 88. Avbrytelse av foreldelsesfristen	
1. Den tidligere regelen	809
2.1 Foreldelsen avbrytes når den mistenkte får stilling som siktet.	810
2.2 Stilling som siktet inntreer når «påtalemyndigheten har erklært ham for siktet»	810
2.3 Stilling som siktet inntreer videre når «det er besluttet eller foretatt pågrepelse, ransaking, beslag eller liknende forholdsregler rettet mot ham»	810
2.4 Stilling som siktet inntreer også når «forfølgning mot ham er innledet ved retten»	811
3. Siktelsen behøver ikke ha kommet til siktedes kunnskap	813
4. Avbrytelse ved samvirke.	813
5.1 Avbrytelse ved realkonkurrens	813
5.2 Avbrytelse ved idealkonkurrens	814
5.3 Samme forhold	814

6. Avbrytelsen taper sin virkning dersom forfølgningen innstilles.	815
7. Avbrytelsen taper også sin virkning dersom forfølgningen blir «stanset på ubestemt tid»	815
8. Suspensjon av foreldelsesfristen.	817
§ 89. Foreldelse av straffansvar for foretak	
1. Foreldelsesfristen tilsvare fristen for fysiske personer	817
2. Foreldelsen må avbrytes særskilt for foretaket.	817
§ 90. Suspensjon av foreldelse under konkurs og gjeldsforhandling	
1. Generelt	818
§ 91. Straffansvar som ikke foreldes	
1. Generelt	819
2. Handlinger som ikke er gjenstand for foreldelse	820
3. Virkningstidspunkt	820
4. Tilføyelser ved lov 19. juni 2015 nr. 65	821
§ 92. Foreldelsesfristen for inndragningsansvar	
1. Ordningen før 1972	821
2. Som hovedregel tilsvare fristene for foreldelse av inndragning fristene for foreldelse av straff	821
3. Inndragning etter § 70 er ikkje gjenstand for foreldelse.	822
4. Paragraf 92 suppleres av foreldelsesloven § 11	822
§ 93. Foreldelsesfristen for idømt frihetsstraff og samfunnsstraff	
1. Før 1902 var bare idømt straff for de mildeste reaksjonene gjenstand for foreldelse	822
2. Fengselsstraff har siden 1902 vært gjenstand for foreldelse	822
3. Fengselsstraff og bot foreldes uavhengig av hverandre	822
4. Rettighetstap påvirkes ikke av foreldelsen	822
5. Foreldelse ved delvis betinget dom	823
6. Foreldelse av idømt forvaring	823
7.1 Foreldelse av samfunnsstraff	823
7.2 Foreldelse av ungdomsstraff.	823
8. Foreldelse ved prøveløslatelse	824
9. Avbrytelse av fullbyrdingen ved rømning mv.	824
§ 94. Utgangspunktet for foreldelsesfristen etter § 93	
1. Generelt	824
2. Utgangspunktet for idømt forvaring.	825
3. Suspensjon av fristen ved fullbyrding av frihetsstraff eller samfunnsstraff.	825
4. Suspensjon skjer også om begge reaksjoner er ilagt i samme dom	825
5. Utgangspunktet ved gjeninnsettelse etter prøveløslatelse fra fengsel	826
6. Utgangspunktet ved gjeninnsettelse etter prøveløslatelse fra forvaring	826

7. Utgangspunktet når fullbyrdingen avbrytes på annen måte enn ved prøveløslatelse	826
8. Særlig om omgjøring av samfunnsstraff	826
9. Utgangspunktet for foreldelse av samfunnsstraff.	827
10. Bortfall av subsidiær fengselsstraff ved samfunnsstraff.	827
11. Foreldelse løper ikke i prøvetiden for betinget dom.	827
§ 95. Avbrytelse av foreldelsesfristen etter § 93	
1. Avbrytelse ved frihetsstraff.	828
2. Avbrytelse ved samfunnsstraff	828
§ 96. Idømt straff som ikke foreldes	
1. Oversikt over overtredelser som ikke er gjenstand for foreldelse	828
§ 97. Foreldelse av ilagt bot	
1. Generelt	829
2. Foreldelse inntreffer 10 år etter at avgjørelsen ble endelig.	829
3. Når blir reaksjonen «endelig»?	829
4. Foreldelsesfristen for bot kan ikke avbrytes.	829
5. Utleggspant, utleggstrekk eller annen sikkerhet blir stående til tross for foreldelsen	829
6. Adgangen til å fullbyrde subsidiær fengselsstraff faller bort etter fem år . .	830
7. Suspensjon av foreldelsesfristen for subsidiær fengselsstraff	830
§ 98. Foreldelse av idømt særreaksjon for utilregnelige	
1. Generelt	830
§ 99. Foreldelse av ilagt inndragning	
1. Fristens lengde	831
2. Fristens utgangspunkt.	831
3. Utleggspant, utleggstrekk eller annen sikkerhet blir stående til tross for foreldelsen	831
§ 100. Bortfall av straff- og inndragningsansvar mv. ved den skyldiges eller ansvarliges død	
1. Generelt	831
2. Særlig om enkeltpersonforetak.	832
3. Inndragningsansvar faller også som hovedregel bort.	832
4. Tilfeller hvor inndragningsansvar likevel består	833
5. Inndragning etter § 70 berøres ikke	833
6. Tilfeller hvor ilagt inndragningsansvar kan fullbyrdes.	833
7. Særlig om tilfeller hvor inndragningsansvar er vedtatt ved forelegg	833

Lovspeil	834
Litteratur	858
Lover med forkortelser	861
Andre forkortelser	863
Lovregister	864
Domsregister	870
Saksregister	911